اولین کنفرانس بین المللی
مطالعات تطبیقی دانش و نوآوری
در روانشناسی، علوم تربیتی، مدیریت، حقوق و آموزش و پرورش
با رویکرد علوم انسانی

MDOI-01-2026.0045
MNR--1-7918E1

چگونه توانستم علاقه دانش آموزان را به درس وادامه تحصیل افزایش دهم

فرزانه مشتاق

کارشناسی ارشد آموزش زبان انگلیسی

چکیده

در این تحقیق سعی شده است به مطالعه روش های ایجاد انگیزه و ترغیب دانش آموزان به تحصیل مورد بررسی قرار گیرد.تحقیق به صورت کتابخانه ای انجام گرفته و با تطبیق نظریه ها و روش های گوناگون ایجاد انگیزه، موضوع را مورد بررسی قرار داده است. چرا برخی از دانش آموزان علاقه زیادی به درس، مدرسه و تحصیل دارند و برخی علاقمند به این امور نیستند بررسی چگونگی و چرایی این انگیزه مورد سؤال و بحث بسیاری ازاولیاء، معلمان ومربیان است. هر پدر و مادر و یا معلمی دوست دارد در دانش آموز ایجاد علاقه ، میل و رغبت به تحصیل را بارور کند تا فراگیر بتواند در امر تحصیل موفق تر و از تحصیل لذت بیشتری ببرد. انگیزه یعنی چرایی و علت رفتار فرد، نیرویی که فرد را انگیخته و وادار به کاری با میل و رغبت می کند. موفقیت تحصیلی از مسایل مهم آموزشی و روان شناسی است که رابطه تنگاتنگی با انگیزه دارد. داشتن انگیزه و علاقه به تحصیل و مدرسه از دلایل اصلی موفقیت تحصیلی محسوب می شود. در ایجاد انگیزه به تحصیل که موجب ارتقاء موفقیت تحصیلی می گردد عواملی دخیل هستندکه از آن جمله می توان به توان ذهنی، یادگیری های قبلی، علاقه به دروس خاص و...از یک سو و از سوی دیگر سطح درآمد خانواده،میزان تحصیلات ونوع شغل والدین، موقعیت اجتماعی- اقتصادی و فرهنگی خانواده، محیط خانواده و..... اشاره کرد.

مقدمه:

در بررسی ایجاد انگیزه به تحصیل باید به عوامل مؤثر درونی و بیرونی فرد توجه کرد. وقتی که پدر و مادر همه ی زمینه های علاقمندی را برای دانش آموز فراهم کرده اند چه عواملی باعث می شوند که فرزند آنها میلی به درس نشان ندهد؟ در درون او چه می گذرد؟

بعد از شکست هایی که برای دانش آموزان(در اموردرسی) بوجود می آید توانایی بهره گیری از این تجربه در افراد متفاوت است بعضی آن را زمینه ساز پیروزی بزرگ می دانند و عده ای آن را پایان راه وبعضی اصلاًواکنشی ندارند وظیفه معلمان و مربیان است که آموزش خوب و ارائه راهکار و روش درست را به دانش آموز نشان دهند.

در این تحقیق سعی شده است در حد توان به بررسی چند روش ایجاد انگیزه و دلایل و ریشه های آن پرداخته شود.

بیان مساله:

اینجانب فرزانه مشتاق هستم. برخی از آن‌ها نیز انگیزه چندانی برای ادامه تحصیل از خود نشان نمی‌دهند. با این حال، تعداد اندکی از دانش‌آموزان نیز وجود دارند که از استعداد و پشتکار بالایی برخوردار بوده و علاقه‌مند به ادامه مسیر تحصیلی می‌باشند.معرفی مدرسه ای که مسأله را در آن شناسایی نموده ام: مدرسه مورد بحث هنرستان فنی و حرفه ای شهید بیدهندی (تصویر در پیوست) واقع در مرکز شهر شهرستان گچین بندرعباس واقع در استان کردستان می باشد. این هنرستان جهت مقطع متوسطه دوم یعنی پایه های دهم، یازدهم و دوازدهم و در رشته های مکانیک خودرو ، ساخت و تولید ، الکتروتکنیک و ساختمان فعالیت می نماید. البته

قبلاً رشته های کامپیوتر و نقشه برداری هم در این هنرستان برگزار می شد که در سالهای اخیر متأسفانه این دو رشته تعدیل شدند. مدرسه دولتی است و جزو مدارس کم برخوردار می باشد. تعداد دانش آموزان ۳۰۰ نفر و کادر هنرستان شامل مدیر ، معاونین، مستخدم و استادکاران ۱۰ نفر و البته با در نظر گرفتن معلمین به تعداد تقریبی ۴۰ نفر میرسد. ساختمان مدرسه تقریباً قدیمی و نیاز به مرمت و بازسازی دارد ولی با این حال امکانات کارگاهی مناسبی در این مدرسه موجود می باشد ، ساختمان آموزشی در دو طبقه و ۱۲ کلاس می باشد. کارگاههای آموزشی برای رشته ساختمان ۲ کارگاه ، رشته برق و مکانیک خودرو و ساخت و تولید هرکدام یک کارگاه ، دارای سایت کامپیوتر برای کلیه رشته ها به صورت مشترک می باشد.

پس از گذشت چند جلسه اول با عنایت به اینکه بنده به کم تجربگی خود در زمینه تدریس و مباحث روانشناسی تربیتی با توجه به اینکه رشته تحصیلی بنده فنی بوده (مهندسی عمران) واقف بودم متوجه عدم علاقه و کم توجهی برخی از دانش آموزان کلاس شدم.

با مطالعه روشهای تدریس گوناگون و کتابهای فنون تدریس و سنجش و روانشناسی و کمک گرفتن از همکاران با تجربه سعی در تغییر روش تدریس خود گرفتم که نتیجه بهتری از تدریس بنده گرفته شود. لذا تغییرات به وجود آمده متناسب باوضعیت کلاس نبود.

دانش آموزان دارای روحیه نامناسب بودند در مباحث کلاسی شرکت فعال نداشتند و تکالیف و فعالیتهای محوله را انجام نمی دادند . حتی با اعمال اهرم فشار نمره دادن و بیشتر نمودن زمان استراحت و مباحث متفرقه تغییرات حاصله قابل توجه نبود.

سوالات پژوهش

سوال اصلی

چگونه می‌توان با بهبود روش‌های تدریس، افزایش تمرکز حواس و نشان دادن اهمیت و کاربرد مطالب درسی، انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان را افزایش داده و امید به زندگی و آینده شغلی آنان را تقویت کرد؟

سوالات فرعی

چه عواملی موجب بی‌انگیزگی دانش‌آموزان در تحصیل و کاهش تمرکز حواس آنها می‌شود؟

روش‌های تدریس معلمان چه تأثیری بر افزایش یا کاهش انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان دارد؟

تا چه اندازه آگاهی دانش‌آموزان از کاربرد مطالب درسی در زندگی روزمره باعث افزایش علاقه به تحصیل می‌شود؟

امید به آینده شغلی چه نقشی در افزایش انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان دارد؟

معرفی الگوهای موفق تحصیلی چه تأثیری بر امید به زندگی و آینده شغلی دانش‌آموزان دارد؟

آموزش اخلاق حرفه‌ای چه نقشی در نگرش دانش‌آموزان نسبت به تحصیل و اشتغال آینده دارد؟

چگونه می‌توان با مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی، تمرکز حواس و انگیزه یادگیری آنها را افزایش داد؟

اهداف پژوهش

هدف کلی

شناسایی عوامل مؤثر بر بی‌انگیزگی تحصیلی دانش‌آموزان و ارائه راهکارهایی برای افزایش انگیزه، تمرکز حواس و امید به آینده تحصیلی و شغلی آنان.

اهداف جزئی

شناسایی عوامل فردی، خانوادگی و آموزشی مؤثر بر کاهش انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان.

بررسی نقش شیوه‌های تدریس معلمان در افزایش تمرکز و علاقه دانش‌آموزان به یادگیری.

افزایش آگاهی دانش‌آموزان نسبت به اهمیت مطالب درسی و کاربرد آنها در زندگی روزمره.

تقویت امید به زندگی و آینده شغلی در دانش‌آموزان.

کمک به دانش‌آموزان برای شناسایی استعدادها و توانایی‌های فردی خود.

هدایت دانش‌آموزان به سمت انتخاب رشته تحصیلی و شغل متناسب با توانایی‌ها و ویژگی‌های شخصیتی.

معرفی الگوها و افراد موفق برای ایجاد انگیزه و الگوگیری در دانش‌آموزان.

تقویت روحیه مشارکت، مسئولیت‌پذیری و اخلاق حرفه‌ای در دانش‌آموزان.

مفروضات کلیدی و تعریف آنها :

تمرکز حواس –تدریس - امید به زندگی – امید به آینده شغلی – اهمیت مباحث درسی – کاربرد مطالب درسی در زندگی روزمره – اخلاق حرفه ای و نقش در اشتغال

تعریف نظری تمرکز حواس: تمرکز حواس به انگلیسی Concentration به معنی اشراف کامل و جدی ذهن بر روی یک موضوع واحد طبق جدیدترین تحقیقات متخصصان و محققان حوزه یادگیری است.

تعریف عملی تمرکز حواس: - توجه به مطالب بیان شده توسط معلم در کلاس – پاسخ درخور و متناسب با سوالات مطرح شده در کلاس – در مباحث کلاس مشارکت داشته باشد – اگر قسمتی از مطالب درس نامفهوم باشد سوال مناسب جهت تفهیم خود بپرسد.

تعریف نظری تدریس: تدریس یا آموختن به آن بخش از پویندگی (فعالیتهای) آموزشی که با حضور آموزگار در کلاس درس رخ می دهد نام نهاده می شود. تدریس بخشی از روند آموزش و پرورش است که یک رشته کردارهای به سامان و از پیش برنامه ریزی شده را در بر می گیرد و هدفش پیدایش شرایط دلخواه یادگیری از سوی آموزگار است.

تعریف عملی تدریس: تفکر معلم در مورد بحث مورد نظر و بیان مناسب موضوع با شرایط ذهنی و سنی دانش آموزان – استفاده از وسایل کمک آموزشی مناسب – چیدمان مناسب کلاس – زمانبندی

شواهد یک

روش گردآوری اطلاعات در این پژوهش، کتابخانه ای ومشاهده مشارکتی ومصاحبه ای می‌باشد. از طریق روش کتابخانه ای، اطلاعات لازم در مورد مسائل افزایش انگیزه و پیشرفت تحصیلی بدست می‌آید. مخصوصاً نتایج

تحقیقات و نظریه‌های علمی می‌تواند راه گشا باشد. از طریق مصاحبه اطلاعات لازم در مورد انگیزه دانش آموزان و اولیاء مدرسه بدست می‌آمد. از طریق مشاهده مشارکتی ، تغییراتی که در دانش آموزان ایجاد می‌شد مورد ارز یابی قرار می‌گرفت.

یکی از مسائلی که در مدرسه ما وجود دارد عدم پیشرفت تحصیلی دانش آموزان می‌باشد. می‌توان گفت مشکل عدم علاقه و نداشتن انگیزه برای پیشرفت تحصیل در مدرسه ما یک پدیده‌ی طبیعی می‌باشد. چون در تمامی مدارس پسرانه و دخترانه وجود دارد. بنابر باید با آمادگی لازم و قبلی در مدرسه حضور پیدا کند، و منتظر به وجود آمدن مشکل نباشد.

وقتی جهت پر کردن پرسشنامه به مدارس مراجعه می‌کردم با توجه به مصاحباتی که با اولیاء مدارس انجام می‌دادم بیشترمعلمان و معاونین اذعان می‌کردند که با تشویق دانش آموزان و ایجاد انگیزه در آنها پیشرفت تحصیلی آنها رشد خواهد داشت. ویژگی های فردی، عوامل خانوادگی و مشکلات ناشی از مدرسه مهمترین دلایل افت تحصیلی دانش آموزان است یکی از مشکلات نظام های آموزشی هر کشور افت تحصیلی دانش آموزان است. کاهش یا افت عملکرد تحصیلی یکی از مسائل و مشکلات عمده ای است که برخی از خانواده ها و فرزندانشان با آن روبه رو می شوند. ما زمانی از این اصطلاح استفاده می کنیم که عملکرد درسی دانش آموز به طور پیوسته و در بیشتر درس ها یا درس های اساسی رو به کاهش می گذارد.

گردآوری اطلاعات:

برای این منظورجلسه ای راباشورای معلمان،دانش آموزان،انجمن اولیاومربیان ترتیب دادم که ماحصل بحث دراین شوراها«ایجادانگیزه دردانش آموزان »

بود؛حالاهرکسی به طریقی برای افزایش انگیزه ی دانش آموزان نظرمی داد.درمشورت باسایرمدیران مدارس هم درمورد انواع مشوق هاوانگیزش هاتبادل نظرشد.

انتخاب راه حل:

۱-طرح مطالب درسی به صورت پرسش های جالب : مطلب یا موضوعی را که می خواهیم کودک و نوجوان یادبگیرد ، به صورت پرسش یا پرسش هایی روشن و جالب که آنها را به فعالیت ذهنی و پویندگی ترغیب نماید ، مطرح کنیم . باید تلاش نمود تا در دانش آموزان احساس نیاز به وجود آید .

۲-- دانش آموزان در اثر شکست در درسی نسبت به آن نگرش منفی پیدا می کنند باید به آنها کمک کرد تا با کسب موفقیت در درس جدید ، به تصویری مثبت از توانایی خود دست یابند زیرا یادگیری همراه با موفقیت به ایجاد انگیزه منجر می شود .

-3تجربه و تماس مستقیم با مطالب درسی : سعی نمایید تا دانش آموزان آنچه را که می خواهند یادبگیرند با آن تماس پیدا نموده و تجربه مستقیم و عملی داشته باشند .

۴- اهداف آموزشی مورد انتظار از دانش آموزان را در آغاز درس برای آنها بازگو نمایید . اهداف باید روشن و متناسب با توانایی دانش آموزان باشد .

۵- اجرای نقش : بهتر است در زمینه برخی از موضوعات ازجمله تاریخ ، ادبیات ، دینی و ... دانش آموزان را تشویق نماییم تا موضوع مورد نظر را به صورت نمایش در آورند . اجرای نمایش در تفهیم مسائل تربیتی و اخلاقی بسیار مفید و مؤثر می باشد .

۶-در شرایط مقتضی و مناسب از تشویق های کلامی استفاده کنید . مثلا" خوب ، آفرین ، مرحبا و ...

۷- باید شرایطی فراهم شود تا دانش آموز موفقیت خود را احساس کند زیرا هیچ چیز همانند خود موفقیت به موفقیت کمک نمی کند .

۸-تکالیف ارائه شده نه باید بسیار مشکل باشد و نه ساده ، از ارائه تکالیف یکنواخت باید پرهیز کرد و به عبارتی تکالیف باید خاصیت برانگیختگی داشته باشند .

۹- مشخص کردن نحوه انجام کار برای یادگیرنده : کاری را که دانش آموز قرار است انجام دهد باید دقیقا" مشخص شود .

۱۰-تبادل نظر با دانش آموزان در باره مشکلات درسی و شرکت دادن آنها در طرح نقشه های کار و فعالیت

۱۱-استفاده از نمرات و آزمون ها برای ایجاد انگیزه در دانش آموزان

اعتبار بخشی راه حل ها:

مربی پرورشی وخودم هرهفته یک بارازکلاس هابازدیدمی کردیم ودرموردنحوه ی اجرای برنامه بادبیران،معلمان ومسئول کمیته ی علمی_فرهنگی شورای دانش آموزی بحث وتبادل نظر می کردیم وهم چنین کارشناسان اداره ی متبوع هم ازنحوه ی فعالیت های یاددهی _یادگیری درمدرسه، هرماه بازدیدمی نمودند.

اجرای راه حل:

نظربه این که این موردپیشنهادی بعدازامتحانات نوبت اول درمدرسه به اجرادرآمد، برای ارزیابی ازراه حل جدید،معدل نمرات نوبت اول دانش آموزان بانوبت دوم مقایسه شد که پیشرفت قابل محسوس دراین مورد ملاحظه شد.وهمچنین درطول برنامه دبیران ومعلمان ازپیشرفت تحصیلی قابل توجهی به خصوص دردانش دآموزان ضعیف ازنظر تحصیلی گزارش می دادند.

شواهد ۲

با اجرای راه حل های که عنوان شد نتایج زیر را باید اجرا کرد«

۱- فراهم کردن زمینه مشارکت بیشتر دانش آموزان وترغیب آنان به مشارکت ها

۲- حمایت عملی بیشتر از طرف ادارات آموزش وپرورش.

۳- تنظیم روش کارمدیران درشوراها برمبنای گفتگو و بهره گیری از آراء وعقاید دانش آموزان، مربیان و اولیاء.

۴- توجه به نقش اطلاع رسانی مفید و مناسب پیرامون فعالیت‌های مبتنی برمشارکت دانش آموزان در مدرسه.

نتیجه گیری:

بااین رهنمودهاوتواصیف تصمیم نهایی برآن شدکه اولا"معدل دانش آموزان درنوبت اول بانوبت اول سال گذشته مقایسه شودوهمچنین کارت تلاش آفرین برای دانش آموزان تلاش گرصادرگردد.وصف این شوروهیجانی که دربین دانش آموزان اتفاق افتاده بودغیرقابل توصیف بودوانصافا"هم معلمان وهم دانش آموزان برای بهبودپیشرفت تصیلی تلاش مضاعف می کردند

پیشنهادات:

۱-سعی کنیم اولویت تجربه‌های دانش‌آموزان برای آنها جالب باشد، احساس موفقیت اولیه اعتماد به نفس آنها را افزایش می‌دهد. این موضوع در مسابقات ورزشی نیز مشهود است.

۲-برای موفقیت دانش‌آموزان پاداش در نظر بگیریم. منتظر نباشیم تا افت تحصیلی اتفاق افتد و سپس موفقیت را تحسین کنیم.

۳- با احترام گذاشتن به تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان، هرگز آنها را با یکدیگر مقایسه نکنیم.

- 4دانش‌آموزان را در کلاس کمتر درگیر مسائل عاطفی منفی نمائیم و نسبت به حساسیت‌های عاطفی آنان آشنا و در کاهش آن کوشا باشیم. سخت‌گیری و انضباط شدید، تبعیض، بیان قضاوت‌های منفی و خبرهای ناخوشایند از جمله عواملی است که موجب درگیری ذهنی و کاهش علاقه به یادگیری می‌شود.

- 5بلافاصله پس از آزمون یا پرسش کلاسی، دانش‌آموزان را از نتیجه کار آگاه کنید .

- 6برای اینکه دانش‌آموز بداند، در طول تدریس به‌دنبال آموختن به چیزی باشد، بیان اهداف آموزشی مورد انتظار از او را در ابتدای درس فراموش نکنیم.

- 7چگونگی یادگیری و نحوه انجام کار برای دانش‌آموز مشخص شود.

- 8به‌منظور افزایش حس کفایت در دانش‌آموز از او بخواهیم مطالب یاد گرفته شده را به دوستان یا کلاس آموزش دهد.

- 9در مورد مشکلات درسی دانش‌آموز و ریشه‌یابی آن، با او تبادل نظر و گفت‌وگو کنیم.

- 10تشویق کلامی در کلاس، به صورت انفرادی بسیار حائز اهمیت است.

- 11مطالب درسی را به ترتیب از ساده به دشوار مطرح کنیم.

- 12از بروز رقابت ناسالم در بین دانش‌آموزان پیشگیری شود.

- 13در فرآیند آموزش متکلم وحده نباشیم و یادگیرندگان را در یادگیری مشارکت دهیم.

- 14علاقه به دانش‌آموزان و تعلق خاطر و اهمیت دادن به یکایک آنها، سطح انگیزه‌ها را افزایش می‌دهد.

- 15آموزش را با «تهدید» پیش نبریم.

- 16برای دانش‌آموزان با انگیزه، خوراک علمی کافی داشته باشیم.

- 17با محول کردن مسئولیت به دانش‌آموزان کم توجه، آنان را به رفتارهای مثبت هدایت و علل کم‌توجهی در آنها را بررسی کنید.

- 18شیوه‌های تدریس را از سنتی به شیوه‌های روز تغییر داده و با استفاده از تکنولوژی آموزشی، حواس پنجگانه دانش‌آموزان را به کار گیریم.

- 19میان درس کلاس و مسائل زندگی که به وسیله همان درس قابل حل است، ارتباط برقرار کنیم.

- 20تدریس را با طرح مطالب و پرسش‌های جالب توجه آغاز کرده و با تحریک حس کنجکاوی، دانش‌آموزان را برانگیخته‌تر سازیم.

- 21به وضعیت جسمانی دانش‌آموزان توجه کرده و علل جسمی بی‌توجهی و کاهش انگیزه آنان را بیابیم.

- 22محیط کلاس را با طراحی زیبا و مناسب، جذاب سازیم تا مانع بروز کسالت روحی شویم .

- 23با فرهنگ و تاریخچه زندگی افراد مدرسه یا محله‌ای که در آن تدریس می‌کنیم، آشنا شده و در طول تدریس از مثال‌های آشنا استفاده کنیمwww.zibaweb.com.

- 24به منظور اطلاع از نتیجه فعالیت درسی دانش‌آموزان و ارائه بازخورد به موقع و مناسب، تکالیف آنان را بلافاصله در جلسه بعدی ملاحظه و با رفع اشکالات، جنبه‌های مثبت را تشویق کنید.

- 25در گرفتن آزمون و امتحان به قول خود عمل کنیم.

- 26زمان یادگیری باید در حد توان دانش‌آموز باشد. برای تجدید قوا و انگیزه در میان کلاس از وقت تفریح و استراحت غافل نشویم.

- 27دانش‌آموز را از میزان پیشرفت خود آگاه سازیم تا بداند برای رسیدن به هدف چه گام‌های دیگری بردارد.

- 28به لحاظ اخلاقی و ایجاد انگیزه، همیشه خوش‌اخلاق و خوش‌رو باشیم.

- 29به منظور افزایش حس کفایت و مشارکت در ارائه دروس از نظرات دانش‌آموزان استفاده کنیم.

- 30مطمئن باشیم که توجه دانش‌آموزان برای شروع تدریس آماده است.

- 31تمام مطالب دشوار را یکجا و در یک جلسه آموزش ندهیم.

- 32به خاطر داشته باشیم، توجه افراطی به دانش‌آموزان (قوی یا ضعیف) موجب متشنج شدن فضای کلاس می‌شود .

- 33دانش‌آموزان را به گروه‌های «خوب»، «بد» و «ضعیف» تقسیم‌بندی نکنیم.

- 34از ورود به موضوعات حاشیه‌ای که منجر به انحراف توجه کلاس می‌شود، بپرهیزیم .

- 35با ایجاد جلسات بحث و تحلیل به دانش آموزان فرصت تفکر و اظهار نظر بدهیم.

- 36هرگز دانش‌آموزان را مجبور به انجام فعالیت‌های تحقیرکننده نظیر «جریمه» نکنیم.

- 37به افراد درون‌گرا، کمرو، مضطرب که تمایلی به ابراز وجود ندارند، توجه کرده و با تقویت رفتارهای مثبت، آنها را به مشارکت در بحث‌های کلاسی و کارهای گروهی تشویق کنیم.

- 38در روش‌های تدریس، کنفرانس و سمینار را مد نظر قرار دهیم.

- 39تأکید بر نمره، اضطراب دانش‌آموزان را افزایش می‌دهد و مانع از توجه کامل به موضوع درس می‌شود. این دانش‌آموزان با وجود تلاش زیاد از نمرات پایینی برخوردارند و به تدریج رابطه میان تلاش و نتیجه را نادیده می گیرند که در نهایت منجر به از دست رفتن انگیزه خواهد شد.

- 40گاهی از تجربه‌های دوران تحصیل و شکست‌ها و موفقیت‌های خود برای دانش‌آموزان صحبت کنید

منابع:

-1اسپالدینگ،چریل ال،۱۳۷۷،انگیزش درکلاس درس،ترجمه ی محمرضانائینیان واسماعیل بیابانگرد،تهران،انتشارات مدرسه

سالخی، مردمحمد،۱۳۸۸،راه هکارهای ایجاد انگیزه در دانش آموزان و تاثیر آن در پیشرفت تحصیلی،بازیابی شده